

Мирослава СКРИПИНЕЦЬ

здобувачка освітньо-професійної програми
«Публічне управління та адміністрування», ЗУНУ
(науковий керівник: д.е.н., професор, професор кафедри
менеджменту, публічного управління та персоналу ЗУНУ
Михайло ШКІЛЬНЯК)

ВДОСКОНАЛЕННЯ УПРАВЛІННЯ СТАЛИМ РОЗВИТКОМ ТЕРИТОРІАЛЬНОЇ ГРОМАДИ

Сталий розвиток територіальної громади (ТГ) сьогодні розглядається як центральна парадигма місцевого врядування, що поєднує економічні, соціальні, екологічні компоненти розвитку. В умовах зростання викликів, пов'язаних з воєнними загрозами, економічною нестабільністю, потребою у відновленні інфраструктури, зміною клімату й міграційними процесами, ефективність управління сталим розвитком громади визначає її здатність забезпечувати якість життя мешканців і конкурентоспроможність території. Саме тому питання вдосконалення системи управління сталим розвитком набуває особливої актуальності для українських громад, зокрема для громад прикордонних та регіонів підвищеної безпекової вразливості.

Сучасні підходи до управління сталим розвитком передбачають перехід від традиційної моделі управління, зорієнтованої на поточні потреби, до стратегічної, довгострокової моделі, яка ґрунтується на принципах комплексності, узгодженості політик та участі стейкхолдерів. Сталий розвиток повинен перетворитися з формальної вимоги на практичний інструмент управління ТГ.

Підвищення інституційної спроможності ОМС є ключовим напрямом удосконалення управління сталим розвитком. Для цього ТГ повинна сформувати професійну управлінську команду, спроможну працювати з аналітикою, стратегічним плануванням,

проектним менеджментом та залученням інвестиційних ресурсів. Важливо забезпечити горизонтальну взаємодію між структурними підрозділами, адаптивність до викликів та інституційну сталість (табл.1).

Таблиця 1

**Інституційні чинники управління сталим розвитком
територіальної громади**

Чинник	Характеристика	Очікуваний ефект
Розвиток кадрового потенціалу	Підготовка, перепідготовка, тренінги, сертифікації	Зростання професійності управлінців
Проектний менеджмент	Розробка та реалізація грантових ініціатив	Залучення зовнішніх ресурсів
Аналітична спроможність	Використання даних, моніторингу, прогнозування	Обґрунтовані рішення
Організаційна координація	Комунікація між відділами ОМС	Узгодженість дій та ефективність політик

Важливою умовою успішного управління сталим розвитком є активне залучення громадськості та розвиток партисипативних практик. Участь громадян у плануванні та ухваленні рішень забезпечує легітимність місцевої політики, підвищує довіру до влади та сприяє ухваленню рішень, які реально відповідають потребам населення. Інструментами такої участі можуть стати: партисипативний бюджет, електронні консультації, опитування, партнерські платформи, громадські ради, тематичні форуми та залучення молодіжних ініціатив. Практика світових громад демонструє, що саме ті муніципалітети, які забезпечили постійний діалог із населенням, мають найвищі показники стійкості та ефективності впровадження стратегій розвитку.

Невід’ємною складовою вдосконалення управління сталим розвитком є цифрова трансформація громади. Вона дозволяє підвищити прозорість управління, забезпечити доступ громадян до інформації, покращити надання адміністративних послуг,

оптимізувати процеси управління та збору даних. Цифрові інструменти, такі як геоінформаційні системи (GIS), інтерактивні карти проєктів, відкриті бюджети, електронні реєстри та платформи моніторингу, дають змогу проводити точний аналіз стану ТГ, прогнозувати ризики та приймати обґрунтовані рішення.

Окремий пріоритет становить екологічний вимір сталого розвитку, який передбачає раціональне використання природних ресурсів, охорону довкілля, підвищення рівня екологічної культури й відповідальності населення і публічних службовців. У рамках екологічного виміру особлива увага має бути приділена управлінню відходами, використанню їх ресурсоцінних компонентів.

«Ресурсоцінні відходи – такі, що є комерційно перспективними для використання у якості сировинних ресурсів при виробленні одного чи декількох видів товарної продукції» [1].

Для екологізації розвитку ТГ важливо впроваджувати екологічні програми, системи моніторингу якості (води, повітря), стимулювати здійснення енергоефективних заходів, реалізовувати екологічні проєкти та ініціативи зі збереження природної спадщини. Враховуючи екологічні виклики прикордонних регіонів, громади мають формувати партнерства з міжнародними організаціями, отримувати грантову підтримку та впроваджувати спільні регіональні програми сталого розвитку.

Соціальний вимір сталого розвитку охоплює питання соціальної інклюзії, якості життя, доступності послуг, захисту вразливих груп населення та формування людського капіталу. Для цього важливо забезпечити доступність медичних та освітніх послуг, розвиток соціальної інфраструктури, підтримку сімей військовослужбовців, внутрішньо переміщених осіб, молоді та літніх людей. Сталий розвиток громади неможливий без формування стійкого та згуртованого суспільства, здатного протистояти кризам, надзвичайним ситуаціям і долучатися до розвитку території (табл. 2).

Таблиця 2

Соціальні аспекти управління сталим розвитком громади

Напрямок	Заходи	Ефект
Доступність соціальних послуг	Розвиток медицини, освіти, соціального захисту	Підвищення якості життя
Робота з ВПО	Інтеграційні програми, підтримка	Соціальна стабільність
Молодіжна політика	Хаби, коворкінги, спортивні простори	Активізація молоді
Підтримка літніх людей	Соціальні програми, дозволя	Соціальна інклюзія

Економічний вимір сталого розвитку вимагає створення умов для інвестицій, підтримки підприємництва, розвитку малого та середнього бізнесу, ефективного використання місцевого потенціалу та формування економічних кластерів. ТГ має орієнтуватися на залучення інвестицій, розвиток креативних індустрій, смарт спеціалізацію, підтримку фермерства, зеленого бізнесу, туризму. Ефективна економічна політика є основою фінансової стійкості громади та її здатності реалізовувати соціальні та інфраструктурні проекти.

Системне вдосконалення управління сталим розвитком також вимагає ефективного моніторингу та оцінювання результатів. Важливо визначати індикатори сталості ТГ, проводити регулярний аналіз, готувати публічні звіти, здійснювати коригування програм залежно від отриманих результатів. Такий підхід забезпечує адаптивність місцевої політики і дозволяє своєчасно реагувати на нові виклики.

Таким чином, вдосконалення управління сталим розвитком територіальної громади є багатовимірним процесом, що потребує ефективної інституційної структури, цифрової трансформації, екологічної відповідальності, економічної активності та соціальної інклюзії. Реалізація комплексу запропонованих підходів

забезпечить підвищення якості життя мешканців та формування конкурентоспроможної моделі місцевого розвитку.

Список використаних джерел:

1. Екологія. довкілля. енергозбереження – 2025: колективна монографія / під ред. О. Е. Ілляш. Полтава : Національний університет «Полтавська політехніка імені Юрія Кондратюка». 2025. 262 с. URL: https://nupp.edu.ua/uploads/files/0/events/conf/2024/v-edo/monografiia-edo-2025.pdf?utm_source=chatgpt.com